

A stylized, light blue illustration of a plant with several leaves and small, round buds on thin stems, positioned on the left side of the slide.

MATURA 2019 –

SLOVENŠČINA

**ZNANJA NA USTNEM
DELU MATURE**

Tanja Tomšič, prof. slov.

1tanja.tomsic@gmail.com

Mestna knjižnica Ljubljana,
Knjižnica Bežigrad, 20. 5. 2019

Kandidat svoje zmožnosti in znanje dokazuje:

1. s pisanjem šolskega eseja
2. z usmerjeno razčlenbo izhodiščnega besedila
3. **z ustnim izpitom pred šolsko izpitno komisijo za splošno maturo**

Ustni izpit

Tip naloge

- Glasno branje predloženega literarnega/polliterarnega besedila ali odlomka > 3 točke
- Vprašanja ob predloženem literarnem/polliterarnem besedilu ali odlomku (usmerjena interpretacija oz. dialog) > 7 točk
- Pregledna vprašanja iz književnosti ali strukturirana jezikovna naloga ob predloženem besedilu oz. odlomku > 7 točk
- Govorno nastopanje, uradno pogovarjanje in kultura dialoga > 3 točke

Ocenjevanje

Skupaj

20 točk

KAKŠNA VPRAŠANJA LAHKO DOBITE?!

1. Slovenska dramatika po 2. svetovni vojni.
2. Srednjeveško literarno dogajanje v Evropi in pri nas
3. Socialni realizem: motivi in teme
4. Književne smeri 20. stol.
5. Vrste in značilnosti ljudskega slovstva, vplivi na umetno književnost
6. Ekspresionizem v slovenski književnosti
7. Pesniški svet Srečka Kosovela
8. Elizabetinsko gledališče, Shakespearova tragedija
9. Pesništvo slovenske moderne
10. Oblikovanje knjižne norme v 2. pol. 19. stol.
11. Eksistencializem in filozofija absurda v književnosti
12. Značilnosti modernega romana
13. Evropska dramatika po 2. svet. vojni
14. Evropska romantika (značilnosti, literarne smeri, predstavniki)

KAKŠNA VPRAŠANJA LAHKO DOBITE?!

15. Komedijska, vrste komičnosti, liki
16. Antično gledališče, antična tragedija, tragično
17. Razsvetljenje na Slovenskem, predstavniki, ideje
18. Razvoj slovenske kratke proze od realizma do ekspresionizma
19. Razvoj slovenske dramatike v obdobju moderne
20. Povest in roman v slovenskem realističnem pripovedništvu
21. Idejne, kompozicijske in jezikovnoslogovne novosti v svetovni književnosti 20. stol.
22. Evropska realistična in naturalistična dramatika
23. Razvoj epa
24. Začetki slovenskega romana
25. Roman v verzih
26. Bivljanska tematika v povojni slovenski poeziji
27. Značilnosti slov. pesništva po 2. svet. Vojni
28. ...

PRIMERI VPRAŠANJ

1. Kako so se razvijale posamezne literarne zvrsti in vrste v obdobju slovenske moderne? Pojasnite, kakšen je njihov pomen v razvoju slovenske književnosti? Katero izmed literarnih del iz tega obdobja se vam je najbolj vtisnilo v spomin?
2. Po čem se obdobje romantike loči od obdobja realizma?
3. Primerjajte značilnosti srednjega veka v Evropi in na Slovenskem. Katero izmed srednjeveških besedil je po vašem mnenju najpomembnejše in zakaj?
4. Katere so značilnosti dramatike absurda? Ponazorite jih ob literarnem delu, ki ga poznate. Ali menite, da imajo dela dramatike absurda večjo sporočilno moč za „sodobnega bralca/gledalca“ kot dela tradicionalne dramatike?
5. Kako se je razvijala slovenska lirika od začetkov do obdobja moderne? Iz tega časa natančneje predstavite pesniško delo avtorja, ki vam je še posebno pri srcu, in povejte, zakaj vam je njegovo pesništvo všeč.
6. Kaj je značilno za slovensko dramatiko v 2. polovici 20. stoletja?

PRIMERI VPRAŠANJ

7. Kaj veste o slovenski kratki prozi v obdobju med romantiko in realizmom? Katera izmed teh so za vas najzanimivejša in zakaj?
8. Predstavite značilnosti slovenske književnosti med 2. svetovno vojno in jih ponazorite ob besedilih, ki jih poznate. Kakšno vlogo je imela po vašem mnenju ta književnost v času svojega nastanka in kakšno ima danes?
9. Predstavite značilnosti komedije. Ali menite, da je komedija umetniško manj prepričljiva od tragedije? Svoje mnenje utemeljite!
10. Pozorno si oglejte spodaj prikazane načine nebesednega sporazumevanja. Po čem se ločijo od besednega in v katerih okoliščinah se uporabljajo? Ob vsakem prikazanem načinu pojasnite nujnost takšnega sporočanja. Navedite še primer nebesednega sporazumevanja, ki ga zaznamo z vohom in s tipom!

Literarna teorija

Literatura je celota pisnega izročila nekega ljudstva, naroda, družbe. Glede na temo ločimo več vrst literature: naravoslovno, tehniško, sociološko, kuharsko, poučno, leposlovno ...

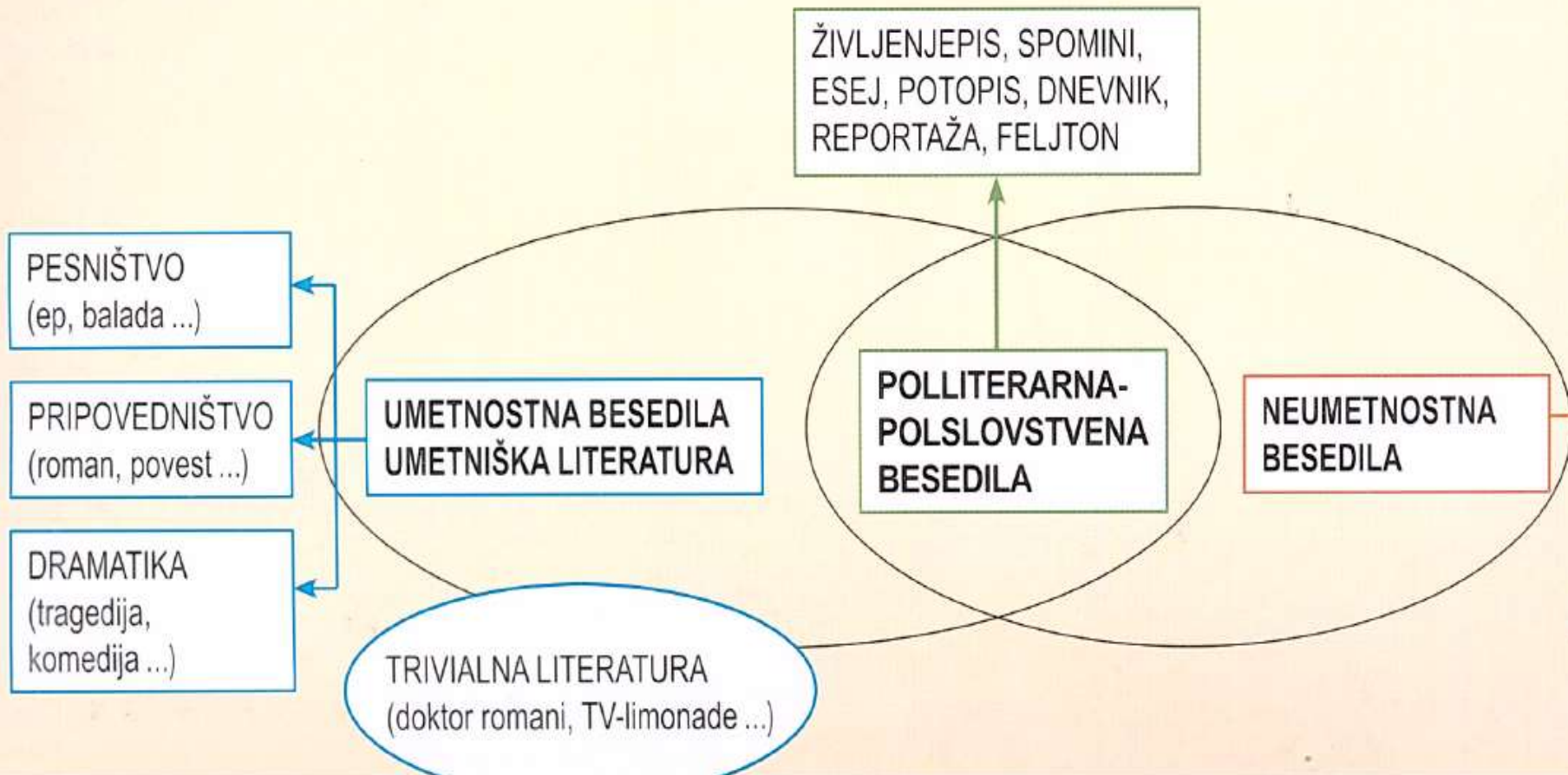
Književnost je leposlovna literatura, zapisana v knjigah.

Slovstvo je sleherno (zapisano ali nezapisano) besedno ustvarjanje naroda.

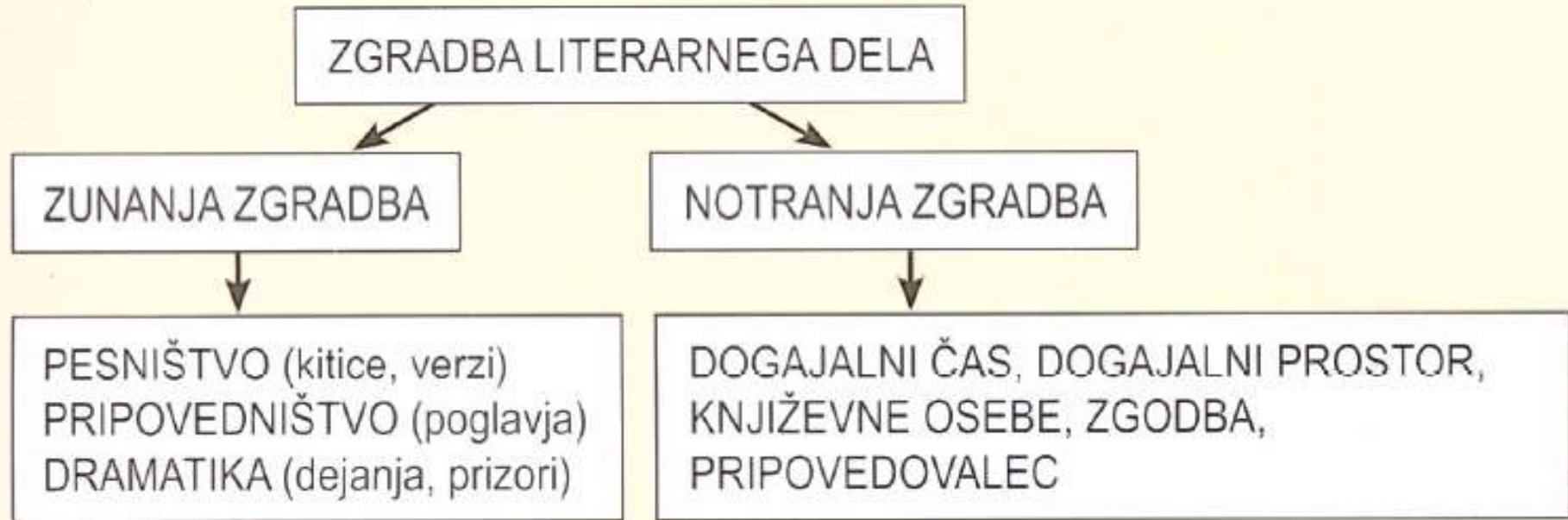
LITERARNA TEORIJA

BESEDILO

ZGRADBA LITERARNEGA DELA

Zunanja zgradba literarnega dela je bralcu vidna že na pogled. Da bi jo določil, mu ni treba brati vsebine zapisanega besedila. Pesništvo je razdeljeno na kitice in verze, pripovedništvo je razdeljeno na poglavja, dramsko delo se deli na dejanja in potem še na prizore.

Notranja zgradba literarnega dela vsebuje dogajalni čas, dogajalni prostor, književne osebe, zgodbo in pripovedovalca.

Seznam gesel za jezikovne naloge na ustnem delu izpita iz slovenščine (na 6 listkih od 56)

V izpitnem kompletu za ustni izpit bodo tudi jezikovna vprašanja z naslednjo tematiko:

- 1. Jezik kot sredstvo sporazumevanja*
- 2. Materni, drugi in tuji jezik, uradni in državni jezik*
- 3. Vloga maternih jezikov v Republiki Sloveniji in EU*
- 4. Raba maternega jezika v zamejstvu, izseljenstvu, na narodno mešanih območjih in pri priseljencih*
- 5. Jezikovne zvrsti slovenščine in okoliščine njihove rabe*
- 6. Praindoevropščina, jezikovne skupine v Evropi in njihovi jeziki*
- 7. Praslovanščina, slovanske jezikovne podskupine in položaj slovenščine med slovanskimi jeziki*
- 8. Nastanek slovenščine in prvi zapisi v slovenskem jeziku (rokopisi)*
- 9. Nastanek slovenskega knjižnega jezika in prvih slovenskih knjig*
- 10. Narodnostno-jezikovna prizadevanja tistih Slovencev, ki so pomembno prispevali k oblikovanju, ohranjanju in razvijanju slovenskega knjižnega jezika od 17. stoletja do danes*
- 11. Razvoj pisave slovenskega jezika*
- 12. Jezikovni priročniki*

1) JEZIK KOT SREDSTVO SPORAZUMEVANJA:

- Vloge (sporočevalec/naslovnik ...)
- ustno/pisno
- enosmerno/dvosmerno
- besedno/nebesedno

2) MATERNI, DRUGI, TUJI, URADNI, DRŽAVNI

- MATERNI (eden, dva)
- DRUGI (jezik okolja)
- TUJI (tečaji, študij, v šolah)
- URADNI (ne samo slovenščina)
- DRŽAVNI (samo slovenščina)

3) VLOGA MATERNIH JEZIKOV V SLO IN EU

Za Slovence je slovenski jezik izraz samobitnosti slovenskega naroda in zato neprecenljiva vrednota, saj sta kultura in jezikovna samobitnost združljivi s svetovljanstvom, z znanjem in odprtostjo v svet.

Skupna narodna pripadnost

Narodna zavest

Skupna jezikovna kultura

Skupna jezikovna politika

4) MATERNI JEZIKI V ZAMEJSTVU, IZSELJENSTVU, PRI PRISELJENCIH, NA NARODNO MEŠANIH OBMOČJIH

- Slovenščino govori približno 2,3 milijona ljudi, večinoma v Sloveniji (1.727.360).
- Poleg tega jo govorijo še v Italiji (100.000 v Kanalski dolini, v Beneški Sloveniji, na Goriškem in na Tržaškem), na Koroškem v Avstriji (50.000), v Istri na Hrvaškem (25.000), v madžarskem Porabju (3.200) in v drugih delih Evrope kot tudi drugod po svetu (v Nemčiji, ZDA, Kanadi, Argentini, Avstraliji in Južnoafriški republiki) (400.000).

5) Jezikovne zvrsti slovenščine in okoliščine njihove rabe

5) Jezikovne zvrsti slovenščine in okoliščine njihove rabe

SOCIALNE ZVRSTI JEZIKA

5) PROSTORSKE GOVORICE

- > pokrajinski pogovorni jeziki + narečja (in govori)
- > 50 narečij in govorov >>> 7 narečnih skupin

NAREČNE SKUPINE:

- koroška
- primorska
- rovtarska
- gorenjska
- dolenska
- štajerska
- panonska

6) INDOEVROPŠČINA – JEZIKOVNE DRUŽINE V EVROPI IN NJIHOVI JEZIKI

SODOBNI INDOEVROPSKI JEZIKI, razširjeni po Evropi

KENTUMSKA SKUPINA

SATEMSKA SKUPINA

GRŠKI
JEZIK

GERMANSKI JEZIKI

- nemški
- angleški
- nizozemski
- flamski
- danski
- norveški
- švedski

ROMANSKI JEZIKI

- italijanski
- furlanski
- retoromanski
- provansalski
- francoski
- španski
- katalonski
- portugalski
- romunski

KELTSKI JEZIKI

- irski
- bretonski
- velški
- škotski

SLOVANSKI JEZIKI

VZHODNI

- ruski
- beloruski
- ukrajinski

ZHODNI

- poljski
- češki
- slovaški
- lužiškosrbski

JUŽNI

- slovenski
- hrvaški
- srbski
- bošnjaški
- črnogorski
- makedonski
- bolgarski

ALBANSKI JEZIK

BALTSKI JEZIKI

7) PRASLOVANŠČINA, SLOVANSKE JEZIKOVNE SKUPINE IN POLOŽAJ SLOVENŠČINE MED NJIMI

- Praslovanščina je jezik 2. in 3. stol. n. št.
- Govoril se je v porečjih Dnjepra, Dnjestra in Visle.
- Iz tega jezika so se razvili slovanski jeziki (vzhodna/satemska skupina).
- Slovenščina je od svojega prednika ohranila dvojino (Brižinski spomeniki so poznali še nosna samoglasnika.)

8) RAZVOJ SLOVENŠČINE IN PRVI ZAPISI V SLOV. JEZIKU (ROKOPISI)

SPOMENIKI	NASTANEK	VRSTE BESEDIL
Brižinski ali Freisinški spomeniki	okoli leta 1000	obrazec splošne spovedi, pridiga, obrazec splošne spovedi
Rateški ali Celovški rokopis	14. stol.	molitve: očenaš, apostolska vera, zdravamarija
Stiški ali Ljubljanski rokopis	15. stol.	molitvi: molitev pred pridigo, češčena bodi, kraljica, obrazec splošne spovedi, prva kitica cerkvene velikonočne pesmi
Starogorski rokopis	15. stol.	iste molitve kot v Celovškem rokopisu

9) NASTANEK SLOV. KNJIŽ JEZIKA IN PRVIH KNJIG

V obdobju reformacije so se pojavile prve slovenske knjige. Leta 1550 je protestant Primož Trubar izdal Abecednik in Katekizem. Pomembni deli sta tudi Bohoričeva slovnica *Zimske urice* in Kreljeva *Otročja biblija*. Nastajali so prevodi Svetega pisma v številne evropske jezike, v slovenščino je Sveto pismo prevedel Jurij Dalmatin.

Slovenski pravopis

- [Slovenci](#) smo dobili prvi urejeni nauk o pisavi v [Bohoričevi](#) slovnici [1584](#). Samostojni slovenski pravopisi (SP):
- slovenski pravopis je bil delo [Frana Levca](#) ([1899](#))
- slovenski pravopis [Anton Breznik 1920 \(COBISS\)](#)
- slovenski pravopis [Anton Breznik](#) in [Fran Ramovš 1935 \(COBISS\)](#)
- slovenski pravopis [SAZU 1950 \(COBISS\)](#)
- slovenski pravopis [SAZU 1962 \(COBISS\)](#)
- slovenski pravopis [SAZU 1989](#) in [2001 \(COBISS\)](#)
- V šesti izdaji je leta 1989 izšel prvi del *Slovenski pravopis - pravila*, leta 2001 pa je izšel celoten pravopis skupaj s [slovarskim](#) delom na 1800 straneh.

11) RAZVOJ SLOVENSKE PISAVE

Prvi znani zapisi v slovenskem jeziku so Brižinski (nastali ok. leta 1000) in Rateški ali Celovski rokopisi v karolinški pisavi. Pozneje se je pojavilo tudi več primerov zapisov v glagolici, vendar pa se ta ni splošno uveljavila.

Naša prva prava pisava je **bohoričica**, ki je vladala v naših krajih približno 300 let. Po dveh neuspešnih poskusih reforme (**metelčica in dajnčica**) se je pri nas uveljavila **gajica**, ki jo uporabljamo še zdaj.

KAROLINŠKA MINUSKULA > GOTICA > HUMANISTIČNA PISAVA >

BOHORIČICA > METELČICA >

BOHORIČICA > GAJICA (ZMAGALA PO LETU 1845)

12) JEZIKOVNI PRIROČNIKI

V JEZIKOVNIH PRIROČNIKIH STROKOVNJAKI SPOROČAJO SVOJA ZNANSTVENA DOGNANJA.

SLOVARJI (enojezični, večjezični):

- Splošni (SSKJ, slovensko-nemški ...)
- Posebni: >> tematski (pravopis, etimološki slovar ...)
 >> terminološki (s strokovnim izrazjem)

Več na:

- www.fran.si
- www.evroterm.gov.si
- ...

Če boste hoteli, boste
zmagali!

😊 Tanja Tomšič

tanja.tomsic@gmail.com

